Structuri muzicale și dualitate emoțională în „Moderato cantabile” de Marguerite Duras

DOI : 10.46522/S.2025.02.12

Ramona PREJA, PhD Habil.
University of Arts Târgu-Mureș
lectuniv2009@yahoo.com

Abstract: Musical Structure and Emotional Duality in “Moderato cantabile” by Marguerite Duras
This paper analyzes the role of music as a structural, symbolic, and thematic principle in “Moderato cantabile” by Marguerite Duras, highlighting the way in which the musical indication in the title organizes both the narrative construction and the psychological evolution of the characters. Starting from the two piano lesson scenes and the repeated appearance of Anton Diabelli’s sonatina, the discussion shows that music plays a double role. On one side, it’s tied to rules, discipline, and the rigid order of bourgeois life. On the other, it opens a door to escape, to emotional release, and to moments of intense inner experience. The analysis draws connections between musical tempo and narrative rhythm, contrasts sound and noise - the sonatina against the scream - and even considers how music’s verticality interacts with the flatness of social space. In this sense, music becomes a bridge: between the private and the public, between a life kept in moderation and passions that push toward extremes. In the end, the paper argues that Moderato cantabile builds a poetics of duality, where music embodies the tension between measure and excess, order and desire, shaping Anne Desbaresdes’s drama and the novel’s deeper meaning.

Key words: *teacher; lesson; sonatina; theme; cantabile; XXth Century.*

Introducere

Romanul debutează cu scena lecției de pian a fiului doamnei Anne Desbaresdes care are loc în apartamentul domnișoarei Giraud. Profesoara, exigentă, încearcă să-l înduplece pe copil să învețe ceea ce înseamnă *moderato cantabile*. În timp ce copilul își repeta sonatina, se aude un țipăt de afară. O femeie este ucisă de iubitul său într-o cafenea.

A doua zi, Anne intră în cafenea unde îl întâlnește pe Chauvin, un tânăr necunoscut cu ochii albaștri. Ca urmare a întâlnirilor, între cei doi, se înfiripă o relație de dragoste al cărei pretext este dorința de a afla cât mai multe detalii despre povestea tragică a femeii ucise de iubitul său. După dineul la care Anne participă și se simte rău, Anne și Chauvin se reîntâlnesc în aceeași cafenea unde *moartea* înseamnă iubire dusă la extrem.

Muzica este tema unificatoare a romanului. Tema muzicii are un rol esențial în simbolistica romanului, așa cum reiese și din titlul *Moderato cantabile*.

Dacă urmărim etimologia cuvintelor, vom descoperi că *moderato* (cuvânt tradus din italiană) indică „modul de executare a unei bucăți muzicale, adică nu prea vioi, potrivit sau compoziție muzicală executată în acest tempo" (DEX 2001, 644), în timp ce *cantabile* (cuvânt tradus din limba italiană) semnifică „care se poate cânta, melodios" (DEX 2001, 132).

Este interesant de observat chiar și predilecția pentru limba italiană. De ce nu a spus pur și simplu *Moderat și melodios* în limba franceza? Răspunsul este simplu: muzica produce emoții, atunci când nu poți exprima totul în scris. Opera s-a născut în Italia și a fundamentat tradiția muzicii clasice. Celebrul pian care apare chiar din primul capitol al romanului a fost inventat în Italia, iar sonatina cântată de fiul lui Anne își are originile tot în această țară.

Titlul împrumută de fapt, formula care se găsește la începutul romanului și pe care o vom întâlni pe parcursul textului ca laitmotiv: „Vrei să citești ce scrie deasupra partiturii? întrebă profesoara ~ Moderato cantabile, răspunse copilul" (Andre 1989, 5).

Moderato cantabile are două valori fundamentale: cea de echilibru și cea de avertisment. Prima valoare constă în însăși traducerea acestuia *moderat și melodios,* care în afara sensului propriu pe care îl are în timpul lecțiilor de pian ale copilului, rezumă de fapt un principiu de viață pe care însă personajele nu par să-1 respecte cu toate că-și doresc. Cea de-a doua valoare, aceea de avertisment, va fi încălcată de protagoniștii romanului pentru care tumultul, pasiunea și nebunia sunt cuvintele cheie ale vieții lor.

Tema dominantă a celor două lecții de pian, „muzica" caracterizată printr-o traiectorie ascendentă (Andre 1989, 107). Chiar și locul de emisie al muzicii este unul superior; situat la etajul cinci al blocului, apartamentul domnișoarei Giraud are deschidere spre mare, dar și spre stradă.

Așadar, muzica se propaga atât în mediul infinit al mării, cât și în spațiul limitat, terestru, respectiv cartierul din zona portuară cu cafeneaua sa.

Romanul nu dispune de introducerea clasică a situării acțiunii în timp și în spațiu sau de prezentarea personajelor, ci se centrează direct pe secvența lecției de pian. Domnișoara Giraud este supărată pentru că băiatul doamnei Anne refuză să spună ce înseamnă *moderato cantabile.* Mama recunoaște faptul că are un fiu încăpățânat. Copilul profita de orice moment, în care profesoara nu este atentă, pentru a se uita pe fereastră la vasele care treceau.

În cele din urmă cântă sonatina, deși nu este prea încântat de această preocupare (Anne în schimb dorea ca fiul ei să învețe pianul). Lecția de pian este întrerupta de vacarmul de afară care anunță moartea femeii din cafenea. Anne își ia copilul pentru a vedea ce se întâmplă, dar acesta rămâne în fața casei profesoarei și fredonează sonatina lui Diabelli (Andre 1989, 107).

Cea de-a doua secvență a lecției de pian are loc tot în apartamentul profesoarei. Anne îi spune fiului că „muzica e necesară și trebuie s-o învețe" și de aceea trebuie „să-și

amintească ce înseamnă moderat și melodios" (Ibidem). De data aceasta, copilul se așază la pian și începe să cânte sonatina în patru timpi.

Ascultând melodia, Anne este cuprinsă de un fior care o condamnă la „blestemul iubirii". Copilul exersează în continuare îndemnat de mama lui, deși nu-i făcea prea multă plăcere „Nu-mi plac gamele"(Idem, 58). În cele din urmă, el cântă *muzica adevărată,* dar profesoara îi cere să fie adus la lecții de altcineva pentru a nu mai exista influențe din partea mamei. Scena se încheie cu mărturisirea copilului: „N-aș vrea să mai învăț pianul", care primește un răspuns deschis din partea mamei sale: „Eu n-am știut niciodată gamele [...] cum să facem altfel?" (Idem, 63). Cele două scene se armonizează asemenea notelor unei melodii. Pe tot parcursul romanului, celebra sonatină este omniprezentă. Fie că vorbim despre lecțiile de pian, fie despre întâlnirile lui Anne cu Chauvin sau de intervenția copilului în diferite secvențe, muzica pare să însoțească personajele peste tot și tot timpul, sub diverse forme (strigăte, suspine, voce ridicată, calmă, neutră sau chiar pauze).

Ea este cea care dă textului circularitate, începând cu titlul și continuând cu desfășurarea evenimentelor, până la finalul său apoteotic. Tot romanul se află sub semnul indicației ritmice *moderato cantabile* care acompaniază sonatina lui Diabelli (Andre 1989, 60).

Muzica - semn al dualității

Muzica reprezintă arta de a combina armonios notele într-un mod succesiv și simultan prin organizarea notelor și integrarea lor într-o lucrare. Dincolo de această definiție, muzica se va prezenta sub două forme: ca formă de constrângere și ca formă de evaziune.

A. Muzica este văzuta ca și o *formă de constrângere*, deoarece are și o parte teoretică pentru cei care doresc să se inițieze în tainele ei. Pentru a ști, trebuie să respecți niște reguli. Exemplul perfect îl constituie cele două scene ale lecțiilor de pian sub indicațiile domnișoarei Giraud. Lucrarea de bază o reprezintă sonatina lui Diabelli.

Sonatina este o sonată de proporții mai mici cu un ciclu redus de obicei la trei părți și având o tehnică instrumentală facilă, la îndemâna începătorilor, așa cum este și copilul lui Anne.

Corespondența dintre opera literară ca atare și melodia care revine într-o măsură mai mare sau mai mică în fiecare capitol, se bazează pe un ton principal care va genera o nouă tonalitate de fapt, dacă ne gândim la începutul romanului, profesoara declanșează încăpățânarea copilului prin tonul vocii ei: și „ce înseamnă asta, moderato cantabile? [...] Profesoara își înăbuși un strigăt de neputință, lovind din nou claviatura cu creionul" (Idem, 11).

Muzica preia astfel o valoare negativă datorită personalității domnișoarei Giraud. Lecțiile de pian devin o constrângere a copilului prin regulile pe care trebuie să le respecte, pentru a putea cânta sonatina „cheia e *si* bemol, uiți prea des ...." (Idem, 7). În aceste condiții, atât mama, cât și fiul încearcă să respingă toate regulile care reprezintă învățarea teoretică a muzicii: copilul „nu socoti necesar să răspundă sau nu pare surprins de urletul profesoarei care începea să-și piardă răbdarea: „ai să spui, imediat [...] Dificil

sau nu, trebuie să se supună" (Idem, 7), în timp ce mama aproape țipă la fiul ei să învețe muzica. „Trebuie să înveți pianul, trebuie!" (Idem, 11). Declarația murmurată dar sincera a băiatului „Nu-mi place pianul" (Idem, 8), pare să nu aibă nici o valoare în fața mamei: „Pentru ce? întrebă copilul. - Muzică, scumpul meu..." (Idem, 14). Registrul se schimbă în capitolul V, când la rugămințile mamei, fiul pare să se descurce mult mai bine în timpul lecției. Profesoara exigentă îl îndeamnă pe elev să repete de mai multe ori gama Do major, deși interesul acestuia pierise. Domnișoara Giraud era atât de supărată pentru că nu i se mai ascultau cerințele, încât „chipul i se schimonosi atât de tare, ridică din umeri și nu se adresa nimănui, în mod special" (Idem, 56). Mai mult, îi reproșa doamnei Anne că de fapt ea era de vină pentru atitudinea copilului „Educația pe care i-o dați e îngrozitoare, doamnă" (Idem, 56).

Profesoara era de părere că doar prin exigență, un copil poate învăța: „Ce vreți, cu unii copii trebuie să fii foarte severă, altfel n-o scoți la capăt" (Idem, 60). În ceea ce privește expansiunea orizontală, melodia curge asemenea unui izvor care te cuprinde cu toată prospețimea lui: „Copilul când mai potolit, mai nuanțat, lăsându-se prins în vraja ei. Izvorî muzica, se prelinse din degetele lui fără să pară că el vrea asta, și insidios se așternu peste lume, încă o dată, copleși inima de necunoscut, o istovi" (Idem, 61).

Anne promite profesoarei că data viitoare copilul va ști gamele și chiar îl îndeamnă pe copil să învețe o dată ce înseamnă cei doi termeni muzicali: „Totuși, ai putea să ții minte o dată pentru totdeauna: *moderato* înseamnă moderat, și *cantabile* înseamnă cântând, e simplu" (Idem, 16).

Celebra sonatină va apărea constant și în celelalte capitole, drept minime intervenții ale copilului: „Copilul sărea peste pasaje fredonând sonatina lui Diabelli" (Idem, 61). „[...] Copilul intră, se ghemui lângă maică-sa. Fredona tot sonatina lui Diabelli" (Idem, 72).

B. Forma de evaziune se referă la muzica devenită un refugiu, o formă de evadare din lumea burgheză, departe de monden, bazându-se mai mult pe sentiment și simțire în detrimentul rațiunii.

În timp ce profesoara încerca să-1 convingă pe elevul său să cânte, pe stradă se auzi un strigăt de femeie: „Un vaiet prelung, continuu, se înalță și atât de tare, încât vuietul mării fu spart. Apoi se opri brusc" (Idem, 9).

Asemenea tonului dat de dirijor, țipătul în forma sa simplă este punctul de plecare al izbucnirii vacarmului de afară: „Alte strigăte răzlețe, diferite, se auzi în locul primului. Ele consfințeau o actualitate de pe acum îndepărtând, liniștitoare de acum înainte. Așadar lecția putea continua" (Idem, 10).

Încă din cele mai vechi timpuri, acest act de limbaj reprezenta fie apropierea unui pericol iminent, fie reacția imediată la vederea sau înfăptuirea unui act violent. Copilul își cânta sonatina până în momentul în care profesoara perturbată de „vocile grăbite de femei și bărbați", îi spune să se oprească. Melodia este reluată, dar vacarmul mulțimii care se strânsese în jurul cafenelei „creștea mereu încât acoperea muzica". Finalul lecției de pian

aduce cu sine și calmarea strigătelor de afară: „câteva strigăte, chemări, acum mai potolite, vestind consumarea unui eveniment necunoscut" (Idem, 13). Apogeul acestor strigate îl constituie momentul crimei, urmat de conștientizarea acesteia, adică calmarea treptată și de acceptarea faptului împlinit prin revenirea la tonul normal al vocilor.

Pe aceeași tonalitate a zgomotelor primitive se continuă și în capitolul II ideea de strigăt, ca formă de eliberare. Întâlnindu-se cu Chauvin, Anne încerca să-și amintească de țipătul femeii care a încetat chiar „atunci când era mai intens", adică atunci când a murit. Chauvin descrie acest moment într-un mod romantic dus la extrem: „Murea, spuse bărbatul. Strigătul a încetat când nu l-a mai văzut" (Idem, 30).

Momentul morții nu este perceput ca o tragedie, ci ca pe un punct culminant al iubirii pe care femeia o simțea pentru iubitul său. Ideea strigătului și felul în care acesta se auzea este continuată de Anne: „O dată, mi se pare, da, o dată a trebuit să strig și eu cam la fel, da, când am născut copilul" (Idem, 32). Protagonista își amintește de momentul nașterii ca de un eveniment eliberator și intens prin care orice femeie trece la un moment dat și care îi oferă mai târziu oportunitatea de a se pune și ea pe primul plan o dată ce și-a îndeplinit datoria morală față de umanitate. Dovada stă scena finală, în care Anne vine la cafenea fără fiul ei pentru a se întâlni cu tânărul Chauvin. Interesat de acest subiect, acesta cere mai multe detalii: „Firește, v-a fost foarte rău, atunci, când ați născut copilul?" (Idem, 32). Anne accentuează ideea evaziunii: „Am strigat, dacă ați ști" (Idem, 32).

Această sintagmă *dacă ați ști* sugerează de fapt, că doar ea este cea care a simțit cu adevărat această stare similară cu cea a femeii ucise. Amintirea scenei nașterii pare să o elibereze de orice teamă față de necunoscut. Are o atitudine încrezătoare, serioasă: „Ea surâse, amintindu-și, se aplecă pe spate, descătușată pe neașteptate de toată frica ei" (Idem, 32).

Evoluția tempoului în cadrul lecțiilor de pian

Duras își construiește romanul pe un tempo variabil al melodiei bine-cunoscute a lui Diabelli. Tempoul (mișcarea) indică iuțeala cu care se execută o piesă muzicală conform conținutului și caracterului ei (DEX, 2021). Totodată este și elementul principal în muzică. Termenii de tempo sunt de două feluri: termeni care indică un tempo constant, uniform și termeni care indică schimbarea tempoului. Din prima categorie, face parte și *moderato,* care va reprezenta un tempo constant pentru mișcări mijlocii, și din care se poate înțelege *moderat, potrivit.* Cantabile un calificativ de stare al tempoului, sugerând caracterul liric și curgător.

Exersarea sonatinei pune reale probleme copilului care se încăpățânase să cânte. Țipătul femeii reprezintă tonul melodiei, punctul de plecare al întregii povești muzicale. În scurt timp, „[...] copilul începe să exerseze. Muzica se înalță peste vacarmul mulțimii care începea să se adune sub fereastră, pe chei" (Idem, 10).

Sunetul muzical produs de pian reprezintă rezultatul vibrațiilor generate de instrument impulsionat de forța copilului. Calitățile sunetului sunt cele care influențează

percepția acestuia: „înălțimea (înalt sau grav), durata (lung sau scurt), intensitatea (puternic-tare sau slab-încet) și nu în ultimul rând, timbrul (culoarea), pentru că sunetul diferă în funcție de sursa de producere (în cazul nostru, pianul sau alte surse)" (Idem). Așadar, sunetul este înalt și acoperea zgomotul din exterior. Durata este scurtă pentru început și de aceea în lipsa muzicii, tot ce se aude este gălăgia care pătrunde și în apartament: Copilul își termină sonatina. Curând larma de jos pătrunse și în cameră, năvalnic. Sunetele din afară, primitive, de uimire, tristețe sau curiozitate, iau locul emoției. Profesoara îi cere să reia melodia ca pe un cântec de adormit. Registrul se schimba spre andante, cheia e *si* bemol. Melodia reîncepe fără incidente, însă nu mai are aceeași intensitate, pentru că profesoara întrerupe sonatina, „nu se mai putu stăpâni" (Idem, 12). Băiatul reia sonatina de unde rămăsese și respectă tempoul impus „cum i se ceruse, moderato cantabile" (Idem, 12). În ciuda aprecierilor mamei (care pare că ar vrea pentru copilul ei, să cânte cu inima, și nu urmând regulile), „copilul continuă totuși să cânte bine" (Idem, 12). Urmează o nouă pauză. Se reia sonatina, dar are o intensitate mult mai slabă în contextul sonor al cheiului: „Vacarmul surd al mulțimii creștea mereu, devenise acum atât de puternic, chiar la înălțimea aceasta, încât acoperea muzica" (Idem). Mulțimea, asemenea unui cor bine instruit care respecta o ascensiune a notelor se opune sonatinei exersate de fiul lui Anne al cărei ritm scade treptat. La observația domnișoarei Giraud de a nu uita acest *si* bemol, sonatina „se derula, crescu, își atinse încă o dată ultimul acord" (Idem, 12). Ca o revenire la începutul grandios al melodiei, paralelismul notelor înalte invoca momentul tragic, de apogeu al romanului: o moarte prematură, pasională a unei femei într-o cafenea.

Continuarea lecției din primul capitol se va situa în centrul romanului; îndemnat de profesoară, copilul asemenea unui celebru pianist, se așază la pian. „Acea mică și drăguță sonatina de Diabelli", așa cum o caracterizează domnișoara Giraud, nu pare să-l intereseze pe copil care, „cu mânuțele strânse pe genunchi aștepta să i se mai termine chinul [...], întoarse puțin capul înspre fereastră". Greșește măsura, iar profesoara enervată strigă la el „să-și exerseze gamele *ca să învețe*", începând cu Do major timp de zece minute. În fața pianului, copilul își ridică amândouă mâinile și le coborî împreună cu o docilitate triumfătoare. Chiar și zgomotul mării este acoperit de gama simplă, dar plină de simțire: o gama în do major acoperi vuietul mării. Gamele își păstrează intensitatea puternică prin repetarea lor: „Copilul exersă din nou de unde pornise prima dată, în tonalitatea exactă și misterioasă a claviaturii, de acolo de unde trebuia. O a doua, o a treia gama în do major se înălțară în mânia profesoarei"(Idem, 55). Se face o nouă pauză. Anne își încurajează fiul că în cele din urmă va ști și gamele. Profesoara, supărată, îi cere din nou să exerseze Do major o dată, apoi Sol major de trei ori. Însă gama Do Major nu mai are același ritm; probabil observațiile profesoarei l-au distras pe copil: O cântă puțin mai neglijent ca înainte. O altă pauză urmează. Se reia cu Sol Major. Gamele sunt executate conform regulilor învățate. Pe urmă, în afară de caracter, îi formează degetele, recunoscu profesoara. Mai avea de cântat doar o gamă, dar băiețelul se opri din nou și refuză să continue în timp ce profesoara și maică-sa erau în culmea disperării. Copilul reluă gama pe care o cântă perfect, poate

ceva mai repede acum, decât înainte, ceea ce înseamnă că ritmul este mai alert, ca pentru așteptarea unui final. Fiul lui Anne cânta sonatina în patru timpi: „O știa bine și cu toată reaua sa voință, cânta muzică adevărată, neîndoielnic" (Idem, 56). Mama este profund impresionată de fiul ei. Muzica o pătrunde până în adâncul sufletului, venea din străfundul epocilor, adusă de propriul ei copil.

Sonatina continuă să răsune, să străbată orice simțire și să atingă orice coardă sensibilă a inimii: „Sonatina [...] dusă ca un fulg de acest barbar, cu voie sau fără voie, și se năpusti încă o dată asupra mamei, o condamnă din nou la blestemul iubirii ei. Porțile infernului se închiseseră" (Idem, 11). Apoi ritmul devine mai calm, mai potolit, iar copilul se lasă prins în vraja lui. Muzica îl cuprinse și fără să vrea reușește să creeze o emoție puternică, o melodie omniprezentă: Se auzi și jos pe chei (... se crea și se re-crea stârnită de indiferenta sa neîndemânare, până la hotarele puterii lui). Melodia se apropie de final și o dată cu ea și sfârșitul zilei.

Lecția ia sfârșit, iar zgomotul produs de mare și combinat cu cel al oamenilor, ia locul melodiei. Anne îi transmite copilului să facă ceea ce ea nu a știut niciodată: gamele.

Importanța muzicii în viața Annei Desbaresdes

Anne Desbaresdes este, fără îndoială, personajul principal al romanului despre care știm mai multe decât despre celelalte personaje. Soția directorului societății de import-export și al întreprinderilor metalurgice ale Coastei, Anne este o femeie care nu lucrează, locuiește într-o casă mare cu servitori și își ocupă timpul cu educația copilului. De fapt, ea devine femeia-prototip a lumii burgheze din acea perioadă. Deși viața ei părea împlinită, Anne se simte singură și caută afecțiunea în afara familiei. Îl întâlnește pe Chauvin, tânărul care o antrenează într-un joc periculos al iubirii, care îi va deveni fatal în cele din urmă. Relația ei cu copilul este singura care o mai leagă de realitate. Faptul că ea își dorește ca și copilul ei să iubească muzica, așa cum o face ea, este un semn al dragostei materne absolute și al dorinței de ai oferi copilului posibilitatea de a evada. Mai mult decât atât, ea stăruie pe lângă fiul său să învețe („Trebuie [...] trebuie") și chiar e încântată de progresele micuțului: „Totuși, totuși [...] vedeți" „ (Idem, 11). Când profesoara dorea să-l convingă pe copil să cânte moderato cantabile, Anne replica: „Niciodată nu-i cânt. [...] Astă-seară o să-mi ceară și-o să stăruie atât de mult să-i cânt, încât n-o să-l pot refuza" (Idem, 11). În timpul lecției, melodia este în ascensiune verticală acoperind toate zgomotele exterioare, ca mai apoi tonalitatea să scadă, iar sufletul Annei să fie condamnat din nou la iubire.

Anne nu are cunoștințe muzicale, însă considera necesar studiul muzicii și chiar spera că băiatul ei va dobândi calitățile unui pasionat de muzică: „Într-o zi însă o să știe să exerseze și gamele [...], o să le știe la fel de bine ca și măsura, e inevitabil, o să fie chiar obosit de cât o să le știe" (Idem, 11). Pentru Anne, sonatina nu este o melodie creată de un mare compozitor, ci devine subiectul învățării copilului ei. Acest lucru nu înseamnă

că nu apreciază muzica clasică, dar că achiziționarea de cunoștințe în acest domeniu este mult mai mult importantă, decât celebritatea melodiei.

Concluzii

Formula muzicală *moderato cantabile* descrie un tempo moderat al unui timbru melodios. Prin urmare, ritmul este dominat de măsură și armonie spre deosebire de alte forme descătușate de reguli. Sonatina apare în contrast cu strigătul intens, pasional și se referă la un stil de viață moderat, calculat.

Viața *moderato* se opune poveștii tragice a celor doi îndrăgostiți ale căror sentimente au fost duse la extrem. Există totuși și reversul medaliei: o viață *prea* moderată duce uneori la sufocare și la dorința de a evada. Acesta este cazul Anne care, dorind să scape de monotonia căsniciei și a vieții burgheze, se aruncă într-o iubire pasională care o face să trăiască altfel fiecare moment.

Același lucru se întâmplă și cu fiul ei: sătul de lecțiile săptămânale de pian, refuză să mai învețe și este foarte încântat când iese afară și se uită la vasele care treceau prin port.

Muzica în *Moderato cantabile* are o valoare ambivalentă exprimând totodată caracterul contradictoriu al doamnei Anne, parte, regăsim ordinea, măsura care sufocă protagonista, pe de altă parte, pasiunea intensă al lui Anne va duce la distrugerea ei.

Muzica are acces la imaginar și la emoțiile intense pe care le poate trăi un suflet. Melodia cântată de copil are o putere extraordinară de a impresiona tocmai datorită legăturii dintre mamă și fiu. În același timp, muzica reprezintă și un element de detașare față de lumea exterioară, de evadare către o lume dominată de pasiune.

REFERINȚE

ANDRE, O., 1989. *Marguerite Duras - Moderato Cantabile,* Hatier, Paris.

BINDER, R., 2002. *Romania libera,* interviu: *Cat de viu este înca Noul Roman?,* nr. 21.

DIACONU, P., 2007. *Curs de teoria muzicii pentru incepători,* https://www.scribd.com/document/122819679/Curs-muzica.

DURAS, M., 1974. *Moderato cantabile,* București: Albatros.

DEX, 2021. *Dicționar ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române*, DOOM, ediția a III-a, Academia Română, Institutul de Lingvistică, București, Editura Univers Enciclopedic.

© Ramona Preja, 2025. Acest articol este distribuit sub licența Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY).